

En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i skollagen.

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär att det i skollagen införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att få besluta om en försöksverksamhet som omfattar högst etthundra skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter ska få innebära undantag från bestämmelserna i skollagen om skyldighet att ge viss skriftlig information i en individuell utvecklingsplan i de aktuella årskurserna och skolformerna.

I propositionen gör regeringen även bedömningen att försöksverksamheten bör regleras i förordning och bygga på frivillighet. En huvudman bör bara få delta i försöksverksamheten om intresse att delta finns hos berörd skolenhets rektor och lärare. Huvudmannen bör ha samrått med berörda föräldrar genom att de har fått möjlighet att yttra sig, och även eleverna vid berörda skolenheter bör ha fått möjlighet att yttra sig. Regeringen gör vidare bedömningen att en huvudman med fyra skolenheter eller fler bör få delta med högst en fjärdedel av huvudmannens samtliga skolenheter och att en huvudman med tre eller färre skolenheter bör få delta med en skolenhet.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2017.

I betänkandet finns tre reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:46 En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4.

Fyra yrkanden i följdmotioner och ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	6
En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4.....	6
Utvärdering av försöksverksamheten	13
Reservationer	15
1. En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4, punkt 1 (SD)	15
2. En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4, punkt 1 (V)	16
3. Utvärdering av försöksverksamheten, punkt 2 (M, C, L, KD)	17
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	18
Propositionen	18
Följdmotionerna	18
Motion från allmänna motionstiden 2016/17	18
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:46 och avslår motionerna

2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 14,

2016/17:3533 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:3537 av Daniel Riazat m.fl. (V).

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (V)

2. Utvärdering av försöksverksamheten

Riksdagen avslår motion

2016/17:3538 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD).

Reservation 3 (M, C, L, KD)

Stockholm den 23 februari 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Thomas Strand

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Strand (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M), Elisabet Knutsson (MP), Erik Bengtzboe (M), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S), Marianne Pettersson (S), Fredrik Christensson (C), Christina Östberg (SD), Magnus Oscarsson (KD), Christina Örnebjär (L) och Ida Karkiaainen (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlas regeringens proposition 2016/17:46 En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4, tre följdmotioner som väckts med anledning av propositionen och en motion från allmänna motionstiden 2016/17.

De behandlade förslagen finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2.

Bakgrund

Den 19 december 2014 beslutade riksdagen, med anledning av en motion från Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet (Liberalerna fr.o.m. den 22 november 2015) och Kristdemokraterna, att avsätta 10 miljoner kronor för 2015 för att kunna fortsätta att utreda och planera de förberedelser som behöver göras för att betyg ska kunna ges från årskurs 4. Riksdagen konstaterade dock i ärendet att ett införande av betyg från årskurs 4 kräver lagändringar och andra förberedelser som det av tidsmässiga skäl inte skulle vara möjligt att genomföra under 2015 och som därför fick behandlas enligt ordinarie lagstiftningsförfarande (bet. 2014/15:UbU1, rskr. 2014/15:90).

Den 20 maj 2015 avslag riksdagen motionsyrkanden från Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna om bl.a. betyg från årskurs 4 med hänvisning till en överenskommelse om betyg som i februari 2015 träffats mellan regeringspartierna och de fyra partierna. Enligt överenskommelsen kvarstår den nuvarande betygsåldern, dvs. betyg ska ges från årskurs 6, men det ska genomföras en försöksverksamhet som ska ge högst 100 skolor möjlighet att ge betyg från årskurs 4 (bet. 2014/15:UbU11, rskr. 2014/15:201).

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har med anledning av överenskommelsen (U2015/774/S) promemorian En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 upprättats (U2016/02376/S). I promemorian föreslås bl.a. att det i skollagen införs ett bemyndigande för regeringen att besluta om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Promemorian har remissbehandlats.

Lagrådet har lämnat förslagen utan invändning.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller ett förslag till ändring i skollagen (2010:800). Förslaget innebär att det i skollagen införs ett bemyndigande för regeringen att

besluta om en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 april 2017.

Utskottets överväganden

En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800). Lagändringen innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som omfattar högst etthundra skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter ska få innebära undantag från bestämmelserna i skollagen om skyldighet att ge viss skriftlig information i en individuell utvecklingsplan i de aktuella årskurserna och skolformerna. Riksdagen avslår två motionsyrkanden om avslag på propositionen och två motionsyrkanden om tillkännagivanden om obligatoriska betyg fr.o.m. årskurs 4.

Jämför reservationerna 1 (SD) och 2 (V).

Gällande ordning

Betyg i grundskolan och motsvarande skolformer

Allmänna bestämmelser om betyg finns i 3 kap. skollagen. I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska betyg sättas i den utsträckning och form som följer av skollagen eller annan författning. Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar, och eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen (3 kap. 13–15 §§ skollagen [2010:800]).

I grundskolan ska betyg sättas i slutet av varje termin fr.o.m. årskurs 6 i alla ämnen som eleven har fått undervisning i. Detsamma gäller i grundsärskolan, om en elev eller elevens vårdnadshavare begär att betyg ska sättas i ämnet, och i sameskolan. Motsvarande gäller även i specialskolan fr.o.m. årskurs 7. I skollagen finns även bestämmelser om sammanfattande betyg i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen och om att det i språkval sätts betyg fr.o.m. årskurs 7 i grundskolan och årskurs 8 i specialskolan, om eleven har fått undervisning i ämnet under terminen (10 kap. 15 och 16 §§, 11 kap. 19 §, 12 kap. 15 och 16 §§ och 13 kap. 16 och 17 §§).

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Högsta betyg betecknas med A och lägsta godkända betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas

med F. Särskilda bestämmelser om betyg finns för grundsärskolans elever. Om det i grundskolan, specialskolan eller sameskolan saknas underlag för bedömningen av en elevs kunskaper i ett ämne på grund av elevens frånvaro, ska betyg inte sättas i ämnet (10 kap. 17 och 18 §§, 11 kap. 19–21 §§, 12 kap. 17 och 18 §§ och 13 kap. 18 och 19 §§ skollagen).

Att kunskapskrav ska finnas för betygen A–E regleras i skolförordningen (6 kap. 7 §). Det är Skolverket som har meddelat föreskrifter om vilka kunskapskrav som ska gälla för bl.a. grundskolans ämnen, samiska, grundsärskolans ämnen och ämnesområden samt för vissa ämnen i specialskolan (SKOLFS 2011:19, 2011:23, 2011:29 och 2011:57).

Skriftliga individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen

I de årskurser där betyg inte ges ska det i stället upprättas skriftliga individuella utvecklingsplaner. I en skriftlig individuell utvecklingsplan ska läraren dels ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, dels sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

För en elev som ska ges särskilt stöd ska ett åtgärdsprogram utarbetas där det ska framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas (3 kap. 9 § skollagen). Bestämmelser om skriftliga individuella utvecklingsplaner finns i 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ och 13 kap. 13 § skollagen.

En skriftlig individuell utvecklingsplan ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen i årskurs 1–5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan samt i årskurs 1–6 i specialskolan.

Skollagens generella bemyndigande om försöksverksamhet

I 29 kap. 23 § första stycket skollagen finns det ett generellt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. Bemyndigandet är emellertid begränsat när det gäller vilka undantag från skollagen som får göras. I fråga om försöksverksamhet på grundskolenivå får föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet inte innehålla andra undantag än undantag från organisatoriska bestämmelser i skollagen.

Internationella undersökningar om kunskapsresultaten i skolan

De internationella studierna Trends in International Mathematics and Science Study (Timss) och Programme for International Student Assessment (PISA) mäter resultatutvecklingen över tid i matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Timss genomförs i årskurs 4 och 8 i matematik och naturvetenskap, och PISA genomförs bland 15-åringar (företrädesvis årskurs 9 i Sverige) i matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Sverige har i båda dessa studier

under en längre tid visat sjunkande resultat bland både flickor och pojkar i de högre årskurserna.

Den internationella kunskapsmätningen Timss 2015 visar ett trenderbrott. Efter försämringar i tidigare undersökningar förbättras nu tre av fyra resultat. Fjärdeklassarna förbättrar sig i matematik och når samma nivå i naturvetenskap som i förra undersökningen. Åttondeklassarna blir bättre i både matematik och naturvetenskap (Skolverket 2016, Rapport 448).

Även i PISA 2015 har den negativa trenden brutits, och resultaten är tillbaka på samma nivå som 2009. Efter flera PISA-undersökningar med fallande resultat har nu svenska 15-åringars kunskaper förbättrats. Läsförståelse och matematik har förbättrats, och inom naturvetenskap syns tecken på en positiv utveckling. I den förra PISA-undersökningen från 2012 presterade svenska elever under genomsnittet för OECD-länder inom alla tre kunskapsområdena (Skolverket 2013, Rapport 398, s. 32). Nu placerar sig Sverige på eller över genomsnittet (Skolverket 2016, Rapport 450).

Propositionen

Regeringens förslag och bedömning

Regeringen föreslår i propositionen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som omfattar högst etthundra skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter ska få innebära undantag från bestämmelserna i skollagen om skyldighet att ge viss skriftlig information i en individuell utvecklingsplan i de aktuella årskurserna och skolformerna.

Regeringen bedömer att försöksverksamheten bör regleras i förordning och bygga på frivillighet. En huvudman bör bara få delta i försöksverksamheten om intresse att delta finns hos berörd skolenhets rektor och lärare. Huvudmannen bör ha samrått med berörda föräldrar genom att de har fått möjlighet att yttra sig, och även eleverna vid berörda skolenheter bör ha fått möjlighet att yttra sig. Regeringen gör vidare bedömningen att en huvudman med fyra skolenheter eller fler bör få delta med högst en fjärdedel av huvudmannens samtliga skolenheter och att en huvudman med tre eller färre skolenheter bör få delta med en skolenhet. Skolverket bör administrera försöksverksamheten och hantera ansökningar från skolhuvudmän som önskar delta. Försöksverksamheten bör även följas och utvärderas av Skolverket eller en annan myndighet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

En försöksverksamhet kan ge ytterligare kunskapsunderlag

Regeringen framför i propositionen att resultaten i den svenska grundskolan har försämrats under en längre tid enligt internationella studier, och i syfte att

vända trenden och förbättra elevernas resultat genomför regeringen omfattande insatser.

Det är viktigt att lärarna systematiskt följer upp, bedömer och utvärderar elevernas kunskapsutveckling. Regeringen hänvisar till departementspromemorian En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet (U2014/04873/S), där det föreslogs ett införande av betyg fr.o.m. årskurs 4. Regeringen påpekar att man i den ovannämnda promemorian och i den promemoria som ligger till grund för denna proposition anför att forskningen i Sverige om betygens betydelse för elevernas resultat är så pass begränsad att det inte går att uttala sig om några tydliga effekter.

Regeringen anser att effekterna av att införa betyg i lägre åldrar inte är tillräckligt belagda och att det även kan vara så att vissa grupper kan påverkas negativt av betyg. Ett sätt att fördjupa kunskapen inom området kan enligt regeringen vara att genomföra en mindre omfattande och frivillig försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan och motsvarande skolformer i linje med den politiska överenskommelse som har ingåtts mellan regeringspartierna och Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna. Regeringen anser att en försöksverksamhet kan inledas hösten 2017 i enlighet med överenskommelsen.

En försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 bör utformas så att den inte stör lärares arbetsro

I propositionen anges att ett stort antal reformer har genomförts på skolans område de senaste åren. Den enskilt viktigaste faktorn för elevers lärande är läraren (se t.ex. Skolinspektionen 2016, Hattie 2009). Regeringen anser därför att det är viktigt att försöksverksamheten utformas så att lärare, men även rektorer, får så stor arbetsro som möjligt. Av den anledningen bör försöksverksamheten enligt regeringen bygga på frivilligt deltagande.

Regeringen är medveten om att det finns en risk att endast de skolor som redan är positiva till betyg kommer att delta i försöket, och att det därför finns en risk för att resultatet inte blir representativt. Regeringen anser samtidigt att det är viktigast att lärarna får möjlighet att utföra sitt arbete på det sätt de bedömer vara bäst. Mot den bakgrunden anser regeringen att ett frivilligt deltagande är att föredra. Försöksverksamheten ska dock enligt regeringen utformas så att den, så långt det är möjligt utifrån kriteriet om frivillighet, blir utvärderingsbar. Bland annat bör Skolverket verka för att försöksverksamheten pågår i skolor med olika elevsammansättningar och att en lämplig geografisk spridning finns.

Regeringen anser att det är av stort intresse att följa de jämförelser som kan göras mellan skolor som deltar i försöksverksamheten och de skolor som arbetar med andra intensifierade utvecklingsprocesser, t.ex. estetiska lärprocesser eller mer elevaktivitet eller daglig rörelse. I övrigt anser regeringen att frågan om hur försöksverksamheten ska utvärderas får hanteras senare. Regeringen vill dock betona att det är viktigt att såväl genomförandet som utvärderingen genomförs utifrån ett funktionshindersperspektiv och ett

barnrättsperspektiv där bl.a. barns egna synpunkter, förutsättningar och behov beaktas.

Regeringen anser vidare att försöksverksamheten bör ha den omfattning som anges i överenskommelsen. Enligt regeringen bör en huvudman med fyra skolenheter eller fler få delta med högst en fjärdedel av huvudmannens samtliga skolenheter. Huvudmän med färre än fyra skolenheter bör få delta med var sin skolenhet.

Betygsättning bör inte kombineras med krav på skriftliga individuella utvecklingsplaner

Regeringen uppmärksammar i propositionen att det enligt gällande reglering inte finns något krav på att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner i de årskurser där betyg sätts och anser att motsvarande reglering bör gälla för de skolor som ingår i försöksverksamheten. Enligt regeringen kommer de elever som ingår i försöksverksamheten och deras föräldrar att få en tydlig information om elevernas kunskapsutveckling genom betygen och utvecklingssamtalen. Det är dock av stor vikt att återkopplingen av elevernas kunskapsutveckling i samband med betyg görs med hänsyn till elevens ålder, mognad och särskilda förutsättningar. På motsvarande sätt som i dag ska det fortfarande vara fullt möjligt för deltagande skolor att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner om skolans rektor bedömer att eleverna har behov av detta.

Regeringen bör bemyndigas att meddela föreskrifter om försöksverksamheten

Regeringen anser i propositionen att det bör genomföras en begränsad försöksverksamhet som omfattar högst 100 skolenheter och som avser betygsättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan samt att det inte ska gälla några krav på att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner i försöksverksamheten. Regeringen går sedan in på frågan om det behövs lagstöd för att en sådan försöksverksamhet ska kunna genomföras.

Enligt 8 kap. 2 § första stycket 3 och enligt 8 kap. 3 och 10 §§ regeringsformen ska föreskrifter som avser kommunernas befogenheter och åligganden meddelas genom lag eller med stöd av bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Det finns vidare bestämmelser i skollagen om när betyg ska sättas. Regeringen konstaterar i sammanhanget att en försöksverksamhet som innebär att bl.a. kommunala skolor får sätta betyg redan från och med årskurs 4 respektive 5 innebär både en utökning av kommunernas befogenheter och ett undantag från bestämmelserna i skollagen om när betyg får sättas. En sådan försöksverksamhet kräver föreskrifter på lagnivå för att kunna genomföras. I försöksverksamheten ska även undantag kunna göras från den skyldighet som finns föreskriven i skollagen om skriftliga individuella utvecklingsplaner. Även en möjlighet att göra sådana undantag kräver enligt regeringen lagstöd.

Av propositionen framgår att man inte kan använda det befintliga bemyndigandet i 29 kap. 23 § första stycket skollagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om försöksverksamhet inom skolväsendet. Bemyndigandet är i fråga om försöksverksamhet på grundskolenivå begränsat till undantag från organisatoriska bestämmelser i skollagen. Att sätta betyg och upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner ingår i lärarens arbete med att följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling, och kan därför enligt regeringen inte anses vara sådana organisatoriska frågor som avses enligt bestämmelsen.

Regeringen framhåller att det för att en försöksverksamhet med betyg i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan ska kunna införas behövs ett nytt bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om försöksverksamheten. Bemyndigandet bör enligt regeringen placeras i 3 kap. skollagen där det finns allmänna bestämmelser om betyg.

Närmare om utformningen av försöksverksamheten

Regeringen aviserar i propositionen att den har för avsikt att reglera de grundläggande förutsättningarna för försöksverksamheten i förordning och ge Skolverket i uppdrag att närmare utforma och genomföra försöksverksamheten. Skolverket eller en annan myndighet bör enligt regeringen även få i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten.

Ikraftträdande

Regeringen anser att det är angeläget att skolhuvudmän, lärare, elever och föräldrar ges möjlighet att diskutera ett eventuellt deltagande i försöksverksamheten med betyg från årskurs 4. Innan försöksverksamheten kan påbörjas måste även en förordning som reglerar försöksverksamheten och eventuella verkställighetsföreskrifter vara på plats. Mot denna bakgrund bör lagändringen träda i kraft den 1 april 2017. En sådan tidpunkt bör ge Skolverket och skolhuvudmännen tillräckligt med tid att förbereda försöksverksamheten inför läsåret 2017/18.

Motionerna

I motion 2016/17:3533 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 begär motionärerna att riksdagen avslår propositionen mot bakgrund av att de anser att betyg bör bli obligatoriskt från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett förslag där betyg blir obligatoriskt från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Motsvarande yrkande finns i kommittémotion 2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 14.

I kommittémotion 2016/17:3537 av Daniel Riazat m.fl. (V) begär motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna menar att

tidigare betyg inte är lösningen på skolans problem och att det lyfter över ansvaret för allvarliga systembrister till enskilda elever och lärare. Motionärerna vill se en likvärdig skola där alla elever ges möjlighet att utifrån sina förutsättningar tillgodogöra sig kunskap och bildning. Problemen i den svenska skolan rättas enligt motionärerna inte till med betyg i lägre årskurser, utan med en ökad likvärdighet, ett stopp för vinstjakten, ökade resurser och bättre förutsättningar för lärarna att utföra sitt arbete.

Utskottets ställningstagande

Resultaten i den svenska grundskolan har under en längre tid visat sjunkande resultat bland både flickor och pojkar i de högre årskurserna. Det framgår av de internationella studierna Timss och PISA som mäter resultatutvecklingen över tid i matematik, naturvetenskap och läsförståelse. PISA-undersökningen från 2012 visade den största nedgången någonsin för Sveriges del och innebär att Sverige låg under OECD-genomsnittet i alla tre kunskapsområdena. Utskottet kan dock konstatera att den senaste PISA-undersökningen visar att fler elever lär sig mer. Trenden verkar ha vänt och kunskapsnivåerna ökar. Utskottet anser att det är glädjande och ett bevis på att det arbete som rektorer, lärare och elever gör varje dag har gett resultat.

Utskottet anser dock att det kvarstår stora utmaningar för att behålla och ytterligare förbättra kunskapsresultaten i skolan även om Sverige nu har placerat sig över OECD-genomsnittet i den senaste PISA-undersökningen (PISA 2015). Utskottet vill därför framhålla att regeringen har vidtagit och vidtar en rad åtgärder för att säkerställa att tidiga insatser ges i skolan och att alla elever ska utvecklas så långt som möjligt. En åtgärd är att stärka uppföljningen av elevernas kunskapsutveckling. Utskottet kan konstatera att det under en lång tid har debatterats om betyg kan vara ett sätt att stärka uppföljningen av elevernas kunskapsutveckling. Regeringen anför att effekterna av att införa betyg i lägre åldrar inte är tillräckligt belagda och att det även kan vara så att vissa grupper kan påverkas negativt av betyg. Utskottet instämmer i det som regeringen anför i propositionen att ett sätt att fördjupa kunskapen inom området kan vara att genomföra en mindre omfattande och frivillig försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan och motsvarande skolformer i linje med den politiska överenskommelse som har ingåtts mellan regeringspartierna och Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna.

Utskottet instämmer även i regeringens bedömning att det är viktigt att försöksverksamheten utformas så att lärare, men även rektorer, får så stor arbetsro som möjligt och att den av den anledningen bör bygga på frivilligt deltagande. När det gäller frågan om försöksverksamhetens omfattning anser utskottet att regeringens förslag om högst 100 deltagande skolenheter är väl avvägd. Dessutom delar utskottet regeringens bedömning att en huvudman med fyra skolenheter eller fler bör få delta med högst en fjärdedel av huvudmannens samtliga skolenheter och att en huvudman med färre än fyra

skolenheter bör få delta med en skolenhet. Utskottet anser också i likhet med regeringen att betygssättning i försöksverksamheten inte bör kombineras med krav på skriftliga individuella utvecklingsplaner.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens proposition och avstyrker motionerna 2016/17:835 (SD) yrkande 14, 2016/17:3533 (SD) yrkandena 1 och 2 och 2016/17:3537 (V).

Utskottet övergår nu att i nästa avsnitt behandla en motion från allmänna motionstiden 2016/17 som innehåller en begäran om tillkännagivande.

Utvärdering av försöksverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen bör renodla utvärderingen av försöksverksamheten med betyg fr.o.m. årskurs 4. Jämför reservation 3 (M, C, L, KD).

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3538 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD) välkomnar motionärerna att regeringen föreslår ändringar i skollagen (2010:800) för att genomföra betygsöverenskommelsen mellan Alliansen och regeringen. Motionärerna är dock kritiska till att regeringen vill utvärdera och jämföra försöksverksamheten med betyg fr.o.m. årskurs 4 med skolor som arbetar med estetiska läroprocesser i flera ämnen och daglig rörelse. Motionärerna anser i stället att regeringen bör renodla utvärderingen av försöksverksamheten med betyg fr.o.m. årskurs 4 så att utvärderingen fokuserar på just effekterna av de tidigare betygen. Detta är enligt motionärerna i linje med den överenskommelse som Alliansen och regeringen har slutit.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att försöksverksamheten enligt vad som anförs i propositionen ska utformas så att den blir utvärderingsbar, så långt det är möjligt utifrån kriteriet om frivillighet. Bland annat bör Skolverket, som enligt regeringens bedömning bör administrera försöksverksamheten, verka för att försöksverksamheten pågår i skolor med olika elevsammansättningar och att en lämplig geografisk spridning finns.

Utskottet vill framhålla att regeringen anser att det är av stort intresse att följa de jämförelser som kan göras mellan skolor som deltar i försöksverksamheten och de skolor som arbetar med andra intensifierade utvecklingsprocesser, t.ex. estetiska läroprocesser, mer elevaktivitet eller daglig rörelse. I övrigt anser regeringen att frågan om hur försöksverksamheten ska utvärderas får hanteras senare och betonar att det är viktigt att såväl genomförandet som

utvärderingen genomförs utifrån ett funktionshindersperspektiv och ett barnrättsperspektiv där bl.a. barns egna synpunkter, förutsättningar och behov beaktas. Utskottet ser ingen anledning att göra någon annan bedömning och avstyrker med det anförda motion 2016/17:3538 (L, M, C, KD).

Reservationer

1. En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4, punkt 1 (SD)

av Robert Stenkvist (SD) och Christina Östberg (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 14,
2016/17:3533 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1 och 2 samt
2016/17:3537 av Daniel Riazat m.fl. (V) och
avslår proposition 2016/17:46.

Ställningstagande

Regeringens förslag om att införa betyg fr.o.m. årskurs 4 på frivillig väg för högst 100 skolenheter innehåller en del bra komponenter, som satsningar på specialpedagoger och att krav på skriftliga individuella utvecklingsplaner tas bort i de skolenheter där betyg ges. Vi anser dock att förslaget i sin helhet bör ersättas av ett förslag där betyg blir obligatoriskt från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Betyg i lägre årskurser gör det möjligt att tidigt upptäcka barn i behov av stödinsatser.

Vi vill självklart att betyg ska ersätta skriftliga individuella utvecklingsplaner. I annat fall blir lärarnas arbetsbörda orimligt stor. Motiveringen att betyg inte sätter fokus på exakt vad eleverna behöver förbättra faller enligt vår mening som argument eftersom lärarna självfallet har sedvanliga utvecklingssamtal med sina elever. Betyg som ensam åtgärd kommer självfallet inte att lösa de problem svensk skola står inför i dag. En rad ytterligare åtgärder behöver vidtas. Dock kan det bli en av pusselbitarna som vänder den negativa trenden i vårt land.

Mot bakgrund av det anförda yrkar vi avslag på propositionen. Dessutom bör regeringen återkomma till riksdagen med ett förslag om att införa obligatoriska betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

2. En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4, punkt 1 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3533 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 och

2016/17:3537 av Daniel Riazat m.fl. (V) samt

avslår proposition 2016/17:46 och motionerna

2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 14 och

2016/17:3533 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag menar att tidigare betyg inte är lösningen på skolans problem och att det lyfter över ansvaret för allvarliga systembrister till enskilda elever och lärare. Förslaget har dessutom fått mycket kritik från bl.a. lärarnas fackliga organisationer, elevorganisationer, forskare och myndigheter som verkar på skolans område.

Jag vill se en likvärdig skola där alla elever ges möjlighet att utifrån sina förutsättningar tillgodogöra sig kunskap och bildning. Problemen i den svenska skolan rättas inte till med betyg i lägre årskurser, utan med en ökad likvärdighet, ett stopp för vinstjakten, ökade resurser och bättre förutsättningar för lärarna att utföra sitt arbete.

Jag är inte motståndare till mätinstrument som används för att visa att alla elever får den kunskap de har rätt till och att skolan uppfyller de krav man åtagit sig. Däremot säger jag nej till den typ av betyg som finns i dag, där elever rangordnas.

Det finns mycket som behöver förändras i den svenska skolan, samtidigt som skolan har ett behov av arbetsro och välförankrade och väl utredda reformer. Försöksverksamhet med betyg redan i årskurs 4 är inte en sådan reform.

Mot bakgrund av det anförda yrkar jag avslag på propositionen.

3. Utvärdering av försöksverksamheten, punkt 2 (M, C, L, KD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Fredrik Christensson (C), Magnus Oscarsson (KD) och Christina Örnebjär (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3538 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD).

Ställningstagande

Vi välkomnar att regeringen i propositionen föreslår de ändringar av skollagen (2010:800) som behövs för att genomföra betygsöverenskommelsen mellan Alliansen och regeringen. Vi är dock kritiska till att regeringen i propositionen vill utvärdera och jämföra försöksverksamheten med betyg från årskurs 4 med skolor som arbetar med estetiska lärprocesser i flera ämnen och daglig rörelse. I sitt remissvar skriver exempelvis Skolverket att det är tveksamt vilket bidrag denna jämförelse skulle tillföra i frågan om betyg från årskurs 4. Skolverket gör i stället bedömningen att det är viktigt att lägga upp en försöksverksamhet så att det går att skapa en jämförbar kontrollgrupp.

Även Lärarförbundet ställer sig kritiska till att göra sådana utvärderingar och ifrågasätter liknelsen mellan försöksverksamheten med betyg i årskurs 4 och estetiska lärprocesser eller daglig rörelse. Vidare ställer sig även Lärarnas Riksförbund tveksamma till att göra sådana jämförelser.

Avsikten med betygsöverenskommelsen var att få ett bättre kunskapsunderlag om vilka effekter betyg från årskurs 4 skulle få för elevernas lärande och kunskapsresultat. Vi anser därför att regeringen bör renodla utvärderingen av försöksverksamheten med betyg från årskurs 4 så att utvärderingen fokuserar på just effekterna av de tidigare betygen. Detta är också i linje med den överenskommelse som Alliansen och regeringen har slutit.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:46 En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2016/17:3533 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2016/17:46.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa obligatoriska betyg från årskurs 4 och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3537 av Daniel Riazat m.fl. (V):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2016/17:46 En försöksverksamhet med betyg från och med årskurs 4.

2016/17:3538 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör renodla utvärderingen av försöksverksamheten med betyg från årskurs 4 och tillkännager detta för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:835 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämnesbetyg ska sättas från och med årskurs 4 i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen
(2010:800)

Härigenom föreskrivs att det i skollagen (2010:800) ska införas en ny paragraf, 3 kap. 13 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.*13 a §*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet som omfattar högst etthundra skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundskärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter får innebära undantag från 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § i dessa årskurser och skolformer.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2017.